

Domač Parnas je tukaj, stopi
Slovenjih pevski sliši zbor,
Visoko per nebeškim stropi
Pozabi teže, šum, pomor!

Pokorščina.

(Dalje in konec.)

Pride pa še drug uzrok, zarad katerega je pokorščina neogiblivo potrebna. Pokoren biti je vsak človek dolžan, tu ni ga razločka v starosti ali stanu. Pokorščina mora biti v državi, v cerkvi, v družbinem občevanji; pokorščina je podlaga vsemu npravstvenemu in socialnemu redu. A otrok se mora izobraževati za praktično življenje; pridobiti si mora glavnih kreposti, ki so pogoj vsaki npravni povzdigi in vsaki čudoredni delavnosti, pridobiti si mora spretnosti, še preden npravna misel more delati iz prostega nagiba. Človek gre, kamor ga serce pelje; a on se mora svojemu nagnjenju zoperstaviti, svoje želje mora krotiti, ako motijo npravstveni red. V zreli starosti pamet razlaga postavo. Dokler pa še pameti ni, mora otroku na strani stati odgoja, ki mu daje postave, tuja veljava, in njena zapoved nadomestite pamet, ki se še ni razvila. Ko pa človek svojo voljo uklanja veljavi, zgodi se, da se odvadi vstrezati čtnosti.

Npravstvena odgoja si v prvi versti prizadeva, da utemelji značaj, a značaj je v tem, da človek ravna po načelih. Od kraja so šolska načela, pozneje pa pravila človeštva. Od kraja je otrok pokoren postavi; sicer so načela tudi postave, a subjektivne, ker izvirajo iz človekovega razuma. Značaj otrokov posebno učencev, razodeva se v pokorščini. Od kraja mora človek samovoljnost podvreči uredjeni volji rejnikov; potem naj se uči svojo voljo uklanjati postavi, ki v njem govori, da postane sam postava in tako polnodoben. Nekateri mislijo, volja dobiva moč in samostalnost le tako, ako se prosto giblje brez vsacega omejenja. Za odgojo ni ga slabejšega pravila od tega. Ko se svet derži tega načela, razumemo lahko marsikatero znamenje časa in to nam opraviči občno pritožbo, in lastna skušnja uči, da si mladina ne da nič dopovedati, da se brani vsacega utesnjenja in misli, da je uže prikračena v njenih pravicah, ako se kdo skuša zoperstaviti njeni razuzdanosti.

Šolska odgoja noče zatreti svobodne volje v človeku, marveč hoče taisto vzgojiti. Le samovolja, samopridnost se mora vtesniti, a volja vterditi in vkrepiti za dobro in pametno.

Sicer je pokorščina in podložništvo pod tujo voljo včasih nadležno, in mladina bode h kratki hotela znabiti se vezi. Narava pri ljudeh je zelo različna, a vendar vsaka hoče biti neodvisna toliko, kolikor narava sama

nejá ne stavi. Vendar pravi gospa Neke, ki je otroško naravo tanko opazevala, po vsi pravici, da se vsak otrok po naravi nagiba na to, ka se podverže naši volji, vsaj tačas, kedar ga vodimo stanovitno in dosledno. Pri odgoji je stvar najbolj težavna ta: spoštovati pri otroku značajnost, a vendar tirjati od njega pokorščino. Nemogoče pa to ni. Poglejmo, kako je to med starši in otroci. Otrok pravi: jaz sem očetov, materin, ker ju ima rad, ker jima vse zaupa, iz tega zaupanja pa izvira svobodna, otroška pokorščina, ki nas močno gane in je nad vse vzvišena.

Gojitelj mora, to je prva postava, veljavo imeti pri gojencu in tirjati od njega pokorščino. Naj nevarnejši sovražnik tukaj je pa svojeglavnost in svojevoljnost. Ta se mora ukrotiti in upogniti veljavnosti. Da je pokorščina kaj vredna, mora biti notranja, t. j. ne sme se naslanjati na oblast in strah, marveč na npravstvene nagibe. Samo unanja pokorščina, ki se naslanja le na strah, da se ogne kazni, pokazi značaj gojencu, ki je le toliko časa učeniku pokoren, dokler se strahovanja boji. Žalibog, da je res tako! Sam sebi izročen, bode se znebil dresure in hodil po svojih napačnih potih. Prava pokorščina je le tam, kjer kalí versko seme. Otroci naj vedo, da pravični Bog tirja pokorščino, in da je vsak človek obvezan podvreči se Bogu in spoštovati vse tiste, ki otrokom vkazujejo namesto njega. Pokorščina do nekaterih oseb, a ne do vseh, ki jo imajo po pravici tirjati, n. p. če je otrok pokoren očetu a materi ne, nima v npravstvu prave vrednosti in ni stanovitna za prihodnje življenje, ker unanje okoliščine jo določujejo. Zarad vestí se mora pokorščina tirjati, pa tudi skazovati.

Pokorščina naj bode od začetka slepa, uzrokov povelju ni treba praviti. Vsaka reč ob svojem času. Ko je pamet zrela, tačas naj se praša po vzroku in učinku, a otrok mora zaupati starejšim osebam, to je znak otroških let. Otroku je gojitelj vzor vsega lepega, blagega in resničnega, njemu se mora nepogojno podvreči dotlej, da more sam tergati sad od drevesa zpoznanja dobrega in zlega. Nasproti taki (slepi) pokorščini je, ako se praša po uzrokih, zakaj se mora to ali uno opuščati? Največ ne prihaja to iz vedoželjnosti, marveč namen vprašanja je ta, da bi gojitelj kaj odjenjal ali da bi se otrok zapovedi ognil. Ako pa otroku tu in tam obvelja, takrat neha vsa odgoja in otrok se le slučajno dobro izreja, ker izročen je slučajnosti, da ga izreja. Ako pa z leti raste tudi previdnost in pamet, je tudi treba drugače ukazovati. Zapovedi se pove uzrok in pokaže se, kako pametno je, ako se stori to, ali opusti uno. Zapoved naj se izreče kakor želja, pričakovanje, še celo kakor prošnja. Včasih se le sploh pove, kaj se ima zgoditi, kako se ima izpeljati, naj gojenec sam najde, da se vadi, in pokaže, kaj zna storiti, ako se njemu daje svoboda.

Opomnili smo: pokorščina je podlaga vsakemu uzgojevanji, in prvo,

na kar ima gledati odgojitelj, da se gojenec vadi poslužen biti. Važno je tedaj, ako gledamo pravila, po katerih se doseže imenovani smoter.

1. Ne ukazuj preveč in ne prepogosto. Nepotrebna sila razdraži. Ogibaj se tiste ženske navade, ki hoče zmirom ukazovati, kako in kedaj se ima otrok prestopati in gibati. Pri tem ni mogoče prostega razvijanja. Ukazuj le tam, kjer je potrebno, in kjer to zahteva blagor učencev.

2. Ukaz naj bode določen, resno naj se ukazuje, vendar ne čmerno! Stori to! opuščaj to! Ne ukazuj nejevoljen ali razdražen, marveč miren in krotek. Kedar ukazuješ, premišljuj, koliko jih je za tabo in kdo so, n. p. oče, kako daleč more sina strahovati, domači učenik, koliko, ga bodo podpirali stariši, školnik, koliko se ima zanašati na višjo šolsko oblast?

3. Ako si kaj ukazal, ostani pri svoji besedi dotlej, dokler so tiste okoljščine in glej na to, da se izpeljuje ukaz. Kdor ne zna povdarjati svojega povelja, ali je prekliče, kedar zadene obtežave, draži k nepokorščini bolj, kakor jo odpravlja. Otroci naj spoznajo, da je volja učenikova močnejša od njihove, in da ni sredstva, da bi se ji odtegnili. Poskušali bodo to gotovo. Otrok se bo trudil in trudil, da bi njemu obveljalo in da bi prelomil nasprotje.

4. Nepokorščina naj se vselej kaznuje, prizanese naj se temu, komur gre. Strogo naj se postopa. Ako to boli od začetka, bode pozneje toliko bolje. Pokorščina do starišev, do gojiteljev, to ponavljamo ob sklepu, je neogibljivo potrebna, sicer je odgoja prepuščena slučajnosti, a tukaj ne mislimo na tisto pokorščino, katera pride po palici, ker ta rodi služnost, marveč tisto kerščansko pokorščino, ki se upira na ljubezen in izvira iz zaupanja do gojiteljev. To bi bila prava pokorščina; koliko otrok, recimo kar na ravnost, koliko starišev, pa hoče spoznati, da ima odgojitelj le blagor sebi izročene mladine pred očmi? Zato je pa dan danes tako težavno stanje učiteljem in gojiteljem!

Naravoznanstvo v ljudski šoli.

Pod tem naslovom hočemo nektere prirodne snovi metodično in praktično obravnavati, kakor to zahteva sedanja ljudska šola. Praktičnost je v tem, da mladež svojo okolico natančno spozna in bližnje prirodzanske prikazni v naravi, kakor tudi obertniško življenje prav razume.

Telesu.

Njih složnost (skladnost) in razlika.

Vidimo, kako da stvari v naravi svoj prostor zavzemajo. Vse pa, kar napolnuje kak prostor, da v njem v ravno tistem času nič drugega biti ne more, zovemo tvarino; vsako v prostoru omejeno tvarino imenujemo telo. Tvarina pa je le na nekaterih mestih v prostoru, ona je ome-